

Marta Šopáková

LIDÉ A POLITIKA: SRPEN 1968 A NÁSLEDKY POSRPNOVÉHO VÝVOJE V PODNIKU STÁTNI LESY (SEVEROMORAVSKÉ STÁTNI LESY) V KRNOVĚ II.¹

Památce PhDr. Blaženy Przybylové, dlouholeté ředitelky Archivu města Ostravy

Abstract

The second part of the study, which describes the situation in the company Státní lesy (state forests) in Krnov (North-Moravian state forests) in the period from 1968 to 1970, deals with the consequences of the political events of August 1968 on the operation of the company and the fate of its employees. It is a follow-up of the first part of the text, which was dedicated to the situation in the company in the period from 1967 to 1968 and the beginnings of the normalization process at the turn of the years of 1968 and 1969.

Keywords: North Moravian Region, Silesia, Moravia, Krnov, Státní lesy (state forests) in Krnov, North Moravian State Forests in Krnov, 1968, August 1968, Silver Saw, Forestry and hunting days in Rýmařov, normalization process

Pro nástup normalizace v Československu v letech 1968–1969 jsou klíčové tyto události: rezoluce vzešlá ze zasedání ústředního výboru Komunistické strany Československa (ÚV KSČ) ve dnech 14. až 17. listopadu 1968, závěry plenárního zasedání ÚV KSČ konaného 17. dubna 1969, zasedání téhož stranického orgánu ve dnech 25. – 29. září 1969, které zrušilo veškerá usnesení ústředního výboru strany z doby těsně po 21. srpnu 1968, a zejména zasedání téhož orgánu konané ve dnech 28. až 30. ledna 1970, na němž byl schválen *Dopis ÚV KSČ všem základním organizacím a členům strany k výměně členských legitimací*, zveřejněný počátkem února a iniciující čistky v komunistické straně. Vedle politických aspektů normalizace připomeňme aspekty týkající se hospodářské oblasti, v níž nastal návrat tvrdého plánování a centralizovaného řízení.²

Tyto události a trendy pochopitelně ovlivnily rovněž podnik Státní lesy v Krnově, resp. jeho stranické organizace. V *Plánu činnosti závodní organizace KSČ podnikového ředitelství na 2. pololetí roku 1969*, jež schválila členská schůze konaná 23. června 1969, byly události roku 1968 prezentovány následovně: „*Po lednu 1968 (...) se začaly projevat někdy i nesprávné názory a tendence*“, ale výbor se „*snažil postupovat s rozvážností a snažil se najít pokud možno co nejsprávnější politický přístup ke všem otázkám. (...) Dokladem toho je mimo jiné i dopis, který jako své usnesení přijala naše základní organizace spolu s vedením podniku a zaslala KV KSČ dne 9. 4. 1968, kdy na různé snahy stranických organizací závodů, směřující k organizačním změnám bez důkladného rozboru, zdůrazňoval nutnost zodpovědného postupu a doporučoval účinnou koordinaci ZO KSČ na závodech podniku se stranickými orgány okresních a krajského výboru a to nejen na úseku hospodářském, ale i na úseku správného vysvětlování politiky strany.*“ Výbor se distancoval od svých dříve přijatých usnesení, neboť „*vychá-*

1 Příspěvek vznikl v rámci řešení projektu v rámci Programu na podporu aplikovaného výzkumu a experimentálního vývoje národní kulturní identity (NAKI II.) Velký historický atlas českého Slezska – identita, kultura a společnost českého Slezska v procesu společenské modernizace s dopadem na kulturní krajinu, č. DG18P02OVV047.

2 Jindřich MADRY, *Sovětská okupace Československa, jeho normalizace v letech 1969–1970 a role ozbrojených sil*, Sešity Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR, svazek 16. Praha 1994, s. 116–158; komplexně zejména Zdeněk DOSKOČIL, *Duben 1969: anatomie jednoho mocenského zvratu*, Brno 2006.

zela z tehdejších znalostí a informací jak výboru, tak všech členů ZO. Jak vyplývá z dubnového pléna i květnového usnesení ÚV KSČ, byly některé informace mylné a nesprávné. (...) V tomto směru považujeme i za nesprávné to stanovisko, jímž byla vyslovena nedůvěra těm soudruhům, kteří byli nyní ospravedlněni. “ V nedatovaném doplňku k plánu činnosti, jenž byl podle obsahu vypracován někdy během října 1969, byly politicko-ideologické aktivity konkretizovány. Mezi základní úkoly patřilo „posouzení a zhodnocení činnosti všech členů organizace z hlediska jejich postojů a přístupu ke stranické práci v roce 1968 a 1969, zvyšování političnosti podnikového časopisu Severomoravské lesy, vyjasnění a důsledné uplatňování vedoucí úlohy strany v kádrové politice a (...) v odborářské činnosti “.

V praxi to znamenalo, že měla být ustanovena pětičlenná *hodnotitelská* komise (použili tento pojem, nikoliv hodnotiči), která by vypracovala dotazník s otázkami na současnou politiku strany a činnost členů v letech 1968–1969. Závodní organizace poté zajistila jeho vyplnění všemi členy a provedla jeho vyhodnocení ve stranických skupinách za účasti členů komise; v případě názorů, které se neslučovaly se současnou linií strany, provedla hodnocení člena sama hodnotitelská komise. Podnikový ředitel měl závodnímu výboru dávat k posouzení zamýšlené personální změny na podnikovém ředitelství. V každém čísle podnikového časopisu měl být minimálně jeden článek s politickým zaměřením. Dále to byla podpora hospodářských úkolů podniku. Tyto body projednala členská schůze strany při podnikovém ředitelství 20. října 1969. Následně začalo avizované hodnocení členů a na výborových schůzích 8. a 15. prosince 1969 a na členské schůzi konané dne 15. prosince se již projednávaly stranické tresty. Ty se týkaly podnikového ředitele Antonína Zendulky (důtka), předsedy podnikového výboru ROH Jiřího Hamrského (důtka), hlavního inženýra podniku Jiřího Macka (napomenutí), dále Milana Škúrka (důtka za jeho dřívější vystupování) a Antonína Kopřivy (důtka). Později se stranickému trestu nevyhnuli členové Městského výboru KSČ Krnov a současně zaměstnanci podniku Leoš Hěl, Kubálek a Vlastimil Pokorný, jehož závodní organizace navrhla na vyloučení. Podnikový ředitel po vnesení trestu uvedl, že „se cítí vinen, že podepisoval rezoluce a nepostavil se proti ní.“ A pokračoval: „Bylo to tím, že [taková] byla lin[ie] ústředních orgánů. Považuji za svou vinu, že jsem, ač neznal obsah, připojil se k rezoluci LZ Krnov za podnik (telefonicky). Proto musím nést svou zodpovědnost. Pokud se jedná o posrpnové probíjování strany – jsem nikdy ve svých vystoupeních nestavěl se proti nové politice, ba opačně, což by zvlášť mohl potvrdit výbor. Víím, že na mně, jako na řediteli podniku největší odpovědnost spočívá a proto trest přijímám, i když je to po mém dvaceti pětiletém členství ve straně pro mě velmi těžká věc.“ Na členské schůzi konané dne 15. prosince se obhajoval i z napadení, že byl zastáncem rozpadu podniku na menší ekonomické jednotky. Decentralizační snahy měly především LZ Janovice, Javorník a Krnov. Na této členské schůzi byli členové strany také seznámeni s hodnocením své organizace, které vypracovalo oddělení zemědělství a výživy KV KSČ v Ostravě a jehož zástupce Ing. Rudolfem Baránek byl jednání přítomen. Toto hodnocení mohli pouze vzít na vědomí; nebyli oprávněni k němu přijímat své stanovisko nebo dokonce o něm hlasovat. Přesto na zprávu reagovali a to usnesením, že hodnotitelská komise zemědělského oddělení Krajského výboru KSČ bude seznámena s těmi názory „členů ZO, kterými vyplývají nové skutečnosti z její orientační zprávy, se kterou byla dnešní schůze seznámena.“ I zde členové závodní organizace, například ing. Dvořák, opět vysvětlovali své postojе špatnou informovanost ze strany nadřízených stranických orgánů. Dosavadní předseda závodní organizace KSČ Jan Vlček v diskuzi členské schůze dne 15. prosince 1969 doslova prohlásil: „Nevyrovňám se s tím, že centrální pracovníci ÚV KSČ, kteří věděli, co se děje (Bratislava apod.), proč to správně nedělali, k čemu se zavázali. A my, drobní členové strany jme odpovědní. Co dělali nejvyšší

představitelé strany – placení politici – a co my, kteří práci děláme při svém zaměstnání.“ Na schůzi bylo domluveno svolat v 1. čtvrtletí 1970 veřejnou schůzi podnikového ředitelství, za účelem seznámit „s analýzou uplynulého období 1968–1969 ve vztahu k našemu pracovišti, vysvětlit úsilí o konsolidaci politických i hospodářských poměrů“. Patrně jako příloha zápisu z této členské schůze je seznam 52 členů závodní organizace s uvedením, jakou funkci zastávali v roce 1968 a jakou v roce následujícím. Již na zmíněné schůzi výboru podnikové organizace strany konané 8. prosince 1969 se vzdali funkcí všichni členové výboru a předsedu Jana Vlčka ve funkci vystřídal Jiří Janáček. Od počátku roku 1970 pokračoval nově zvolený výbor v hodnocení členů a začal projednávat výměnu členských legitimací ve smyslu usnesení ÚV KSČ z 30. ledna 1970, včetně složení prověřkových komisí.³

Ani členové podnikového stranického výboru nebyli ušetřeni hodnocení svého politického postoje v roce 1968. První bylo provedeno na schůzi dne 15. října 1969 a týkalo se těch, kteří již měli v ruce hodnocení vypracované svou závodní organizací KSČ. Na schůzi byli veřejně zhodnoceni ostatními členy podnikového výboru, zástupcem KV KSČ Rudolfem Baránkem a poté došlo k hlasování o jeho dalším setrvání v podnikovém výboru. První byl hodnocen dosavadní předseda Ferdinand Müller z LZ Frenštát pod Radhoštěm. Hodnocení dalších členů podnikového výboru mělo proběhnout do konce října, dále měly být hodnoceny závodní organizace jako celky a komunisté, kteří byli členy závodního a podnikového výboru ROH. Na schůzi byl rovněž přijat materiál nazvaný *Takticko-politický postup stranického podnikového výboru k realizaci závěrů květnového a zářijového pléna ÚV KSČ*, podle nějž se mělo „zásadně dbát na to: a) aby důsledně byla prováděna očista volených stranických orgánů, výborů základních organizací a stranických řad, hospodářského vedení, odborových orgánů a organizací od pravicových a antisovětských elementů. To předpokládá provést s vysokou komunistickou zásadovostí a citlivostí hodnocení všech nomenklатурních kádrů a přijatá potřebná kádrová opatření.“ V rámci akce výměny stranických legitimací a jako reakce na závěry ÚV KSČ ze dne 14. dubna bylo na schůzi 24. dubna 1970 přijato usnesení KV KSČ doporučit příslušným okresním výborům strany zrušit některé závodní výbory při lesních závodech, neboť v nich proces „očisty strany“ ještě nezačal či probíhá nedostatečně. Týkalo se to LZ Janovice, Javorník, Jeseník, Krnov, Ostravice, Rožnov pod Radhoštěm a Vsetín. Dne 3. srpna 1970 rozeslal stranický podnikový výbor všem závodním organizacím dopis, jímž žádá „o neodkladné provedení zhodnocení diferenční a očištného procesu za období od října 1969 do srpna 1970“, a to písemnou formou s termínem dodání do 23. srpna 1969. V zápise ze schůze konané dne 27. srpna je uvedeno, že některé závodní organizace ještě zprávy nezaslaly a u těch došlých v mnoha případech chybí konkrétní údaje – nejsou uvedeny „nositelé oportunistu“. Na koordinační poradě předsedů závodních organizací KSČ se členy stranického podnikového výboru, svolané na 11. září 1969 do zasedací síně Stavebního závodu Olomouc, bylo jedním z bodů programu „zhodnocení očisty ve stranických organizacích severomoravských lesů“, přednesené předsedou podnikového stranického výboru Ferdinandem Müllerem.⁴ Své postojе vyjádřil také v článku názory *Každému komunistovi konkrétní úkol*, v němž psal o aktivních komunistech, kteří mají být příkladem a jejichž práci mají závodní organizace kontrolovat

3 Zemský archiv v Opavě (dále ZA v Opavě), ZV KSČ při podnikovém ředitelství Severomoravských státních lesů (dále SmSL) Krnov, nezpracováno, složky: zápisy z členských schůzí z roku 1969, zápisy ze schůzí výboru z roku 1969, plány a výkazy činnosti z roku 1969.

4 ZA v Opavě, PV KSČ SmSL Krnov, nezpracováno, složky: korespondence z roku 1970, zápisy ze schůzí výboru z let 1969–1970.

i po skončení pohovorů.⁵ Zajímavý je rovněž článek člena komise KV KSČ v Ostravě pro zpracování analýzy politického vývoje Severomoravského kraje Bořivoje Jarného o vývoji situace v závodních organizacích strany v letech 1968–1969.⁶ Pisatel upozornil na existenci řady výzev či rezolucí zaměstnanců lesních závodů Janovice, Javorník, Jeseník, Krnov, Litovel i podnikového ředitelství, které vyhodnotil jako jeden z „*projevů pravicového oportunismu v základních organizacích*“. Část textu věnoval i negativnímu vlivu podnikového ředitelství, když pravicově orientovaní vedoucí pracovníci závodů „*vytvořili kolem podnikového ředitelství silné seskupení, které mělo ve vedení podniku nejen morální, ale i politickou podporu. Činnost těchto sil zintenzivněla po 21. srpnu, kdy převážná část přešla na vyložené protistranické, protispolečenské a protisovětské pozice. Politická situace jim umožňovala svůj vliv zanášet skoro do všech ZO KSČ na úseku Severomoravských lesů*“.

Průběh pohovorů a výměny stranických legitimací obhajoval v dubnovém čísle podnikového časopisu zástupce KV KSČ v Ostravě Jan Baránek: „*Pohovory budou vhodnou příležitostí i k tomu, abychom každému komunistovi znovu připomněli, co strana od svých členů žádá, k čemu se zavazuje každý, kdo nosí, nebo chce nosit stranickou legitimaci. Výměna členských průkazů je příležitostí, aby se všichni členové i základní organizace zamysleli nad svou minulou prací.*“ Ukončit členství měli ti, kteří „*se sami se stranou názorově rozešli*“ nebo taková, „*kteří stranu potřebují jen k zajištění své kariéry*“. Posléze si však protirečí, když uvádí, že „*otázku členství ve straně však nelze spojit se zaměstnáním. Odchod z KSČ nebude znamenat v každém případě odchod z dosud zastávaného místa v zaměstnání.*“, a přitom o pár řádků níže píše, že „*pokud jde o politicky exponovaná místa, je pochopitelné, že člověk vyloučený ze strany nemůže takové funkce zastávat.*“ Dále zcela otevřeně uvádí, že právě probíhá na podnikovém ředitelství hodnocení všech technicko-hospodářských pracovníků bez ohledu na jejich stranickou příslušnost a že „*si musí každý uvědomit, ať je či není členem KSČ, že v řídicí funkci má mocenské postavení. Je povinen ho uplatňovat v duchu direktiv strany a vlády. Neexistuje pro něj politická neutralita. Pracuje v řídicím systému socialistického státu a v něm má vedoucí úlohu KSČ. V řídicím aparátu jsou pracovníci placeni za provádění politiky strany a vlády v této zemi. Nejen za to, že řídí výrobu, ale že v této výrobě prosazují politiku strany a vlády, ne za žádnou protistranickou a protistátní politiku.*“⁷

Souhrnný podrobný přehled o výsledcích stranických pohovorů zaslal podnikový ředitel Oborovému ředitelství státních lesů v Praze dne 3. července 1970.⁸ Na podnikovém ředitelství byli prověřeni podnikový ředitel a oba jeho náměstci, na závodech vždy ředitel a hlavní inženýr. V dokumentu jsou uvedena jejich jména, zda byli prověřeni, vyloučení či jim bylo členství ve straně zrušeno. Pak následují údaje o počtu členů jednotlivých závodních organizací KSČ před pohovory, počet zrušených členství a počet vyloučených, přičemž je ještě specifikováno, kolik z toho bylo technicko-hospodářských pracovníků z ústředí závodu. Údaje přibližuje následující tabulka:

Organizační složka	Počet členů strany	Počet zrušených členství	Počet vyloučených členů
Podnikové ředitelství	53	14	6
LZ Bílovec	29	5	0
LZ Bruntál	53	12	4
LZ Frenštát pod Radhoštěm	58	11	3
LZ Frýdek-Místek ⁹	50	neuveдено	neuveдено
LZ Hanušovice	57	16	0
LZ Hradec (Opava)	41	10	7 ¹⁰
LZ Jablunkov	45	4	2
LZ Janovice ¹¹	98	38	1
LZ Javorník	63	14	0
LZ Jeseník ¹²	48	8	2
LZ Karlovice	28	5	0
LZ Krnov	59	11	8 ¹³
LZ Litovel	61	14 ¹⁴	1
LZ Loučná nad Desnou	47 ¹⁵	9	1
LZ Město Albrechtice	43	2	5
LZ Olomouc	42	3	4
LZ Ostravice	117	13	5 ¹⁶
LZ Rožnov pod Radhoštěm	66	17	6 ¹⁷
LZ Rudá nad Moravou	67	7 ¹⁸	0
Účelový LZ Šenov	43	16 ¹⁹	0
LZ Šternberk	32	6	0
LZ Velké Karlovice	51	6 ²⁰	2

9 Pohovory nebyly v době vyhotovení zprávy dokončeny.

10 Včetně ředitele závodu Ing. Vladimíra Drápala.

11 U ředitele Ing. Štěpána Müllera nebylo v té době hodnocení ukončeno, zatím mu bylo členství pozastaveno.

12 K datu zpracování zprávy nebylo pozastavení členství dořešeno u tří osob a dále ředitel Ing. Libor Görlich podal odvolání k návrhu na vyloučení.

13 Včetně ředitele Ing. Jiřího Vacka; jedno hodnocení nedokončeno.

14 Včetně hlavního inženýra Otakara Čížka.

15 U čtyř pracovníků včetně ředitele Jana Růžičky nebylo dořešeno pozastavení členství.

16 Včetně ředitele Ing. Zdeňka Domese. 18 pracovníků nebylo do vyhotovení zprávy hodnoceno.

17 Hlavní inženýr Vladimír Tichý neměl dořešeno hodnocení a zatím mu bylo členství pozastaveno.

18 Včetně hlavního inženýra Alfreda Doležala.

19 Včetně hlavního inženýra Jiřího Vinklera.

20 Včetně hlavního inženýra Novotného.

5 Ferdinand Müller, *Každému komunistovi konkrétní úkol*, Severomoravské lesy, červen 1970, s. 1.

6 Bořivoj JARNÝ, *Otevřený boj proti politice strany*, Severomoravské lesy, červen 1970, s. 2.

7 Jan BARÁNEK, *Důsledně naplnit smysl a obsah dopisu ÚV KSČ*, Severomoravské lesy, duben 1970, s. 1, 4.

8 ZA v Opavě, SmSL Krnov, I, sign. I/12 (I/15), korespondence podnikového ředitele 1969-1970, prozatímní karta I-81.

LZ Vítkov	33	3	3
LZ Vsetín	36	4 ²¹	2
LZ Zábřeh na Moravě	43	7	0
Stavební závod Frýdek-Místek	24	4	0
Stavební závod Olomouc	40	4	1
Závod lesnicko-technických meliorací Frýdek-Místek	14	1	0 ²²

Dochovaly se ještě dvě tabulky se sumárními údaji o členech KSČ na jednotlivých závodech podle stavu k 30. dubnu 1971, sestavené jako příloha k nespecifikovanému dokumentu, jenž se nedochoval. Z těchto statistik vyplývá, že ke konci dubna 1971 měl podnik celkem 10768 zaměstnanců, z nichž 10,01 % bylo organizováno v KSČ; z toho počtu šlo o 8375 dělníků (4,64 % v KSČ), 2114 technicko-hospodářských pracovníků (30,93 % v KSČ) a 279 ostatních pracovníků (12,54 % v KSČ). K 1. dubnu 1970 byl celkový počet členů KSČ zaměstnaných v podniku 1460, z toho 498 dělníků, 893 technicko-hospodářských pracovníků a 69 ostatních pracovníků. K 31. srpnu 1970 došlo ke snížení celkového počtu členů KSČ na 1100, přičemž 268 zaměstnancům bylo členství zrušeno a 85 vyloučeno. Deset měsíců, jež uplynuly od odeslání výše uvedeného dopisu Oborovému ředitelství státních lesů v Praze se v údajích samozřejmě projevilo. Porovnáním zjistíme, že rozdílná čísla v počtech vyloučených byla u těchto závodů: Jablunkov (3), Janovice (13), Javorník (1), Krnov (9), Loučná nad Desnou (nikdo nebyl vyloučen), Ostravice (8), Rožnov pod Radhoštěm (9), ZLTM Frýdek-Místek (nikdo nebyl vyloučen). Počty zrušených členství byly jiné na těchto závodech: Jablunkov (3), Janovice (26), Hanušovice (17), Krnov (12), Litovel (12), Loučná nad Desnou (1), Olomouc (2), Ostravice (21) a Rožnov pod Radhoštěm (15).²³

Oborovému ředitelství státních lesů v Praze byla 14. prosince 1970 zaslána zpráva o pohovorech s nestraníky. Bohužel se dochoval pouze průvodní dopis, dvě přílohy s údaji z jednotlivých závodů a podnikového ředitelství a dále seznam o emigraci chybějící, takže se pouze dozvídáme, jakým způsobem pohovory proběhly. Na podnikovém ředitelství byly vytvořeny celkem tři prověřkové komise po pěti členech, čtyři z řad pracovníků závodů (ředitelé) a jeden člen závodního výboru KSČ při podnikovém ředitelství. Na jednotlivých závodech pak byly komise ve složení ředitel závodu, dva nebo tři členové závodního výboru KSČ a jeden člen závodního výboru ROH. K pohovorům se pak vyjadřovaly stranické výbory. Průvodní dopis podepsaný novým podnikovým ředitelem Arnoštem Matýskem zhodnotil pohovory takto: „*Průběh pohovorů ukázal, že většině pracovníků je již jasno o nutnosti zásahu spojeneckých vojsk, souhlasí s nastoupenou politikou strany a tu plně podporuje. Mnoho nestraníků je zapojeno ve veřejné činnosti, hlavně na vesnicích. I nadále je však nutno přes veřejné schůze KSČ i při jiných setkáních pracovníků politicky zcela jasně zaujímat stanoviska a vysvětlovat politiku strany a vlády.*“²⁴

21 Včetně ředitele Ing. Vojtěcha Bureše.

22 Post ředitele v té době nebyl obsazen.

23 ZA v Opavě, PV KSČ SmSL Krnov, nezpracováno, složka korespondence z roku 1971.

24 ZA v Opavě, SmSL Krnov, I., sign. I/12 (I/15), korespondence podnikového ředitele 1969-1970, prozatímní karton I-81.

Další, byť opět neúplný důkaz o provedení hodnocení a pohovorů zaměstnanců a jeho vyhodnocení nám podává *Přehled o očistě podniku* ke dni 31. října 1972, jehož sestavení si vyžádal dopisem ze dne 7. listopadu 1972 odbor kádrové politiky ministerstva lesního a vodního hospodářství. Podnik odpověď zaslal dne 20. listopadu 1972, avšak opět se dochoval pouze průvodní dopis, ačkoliv je v něm uvedeno, že v příloze jsou „*vyplněné tabulky ... ve třech vyhotoveních*“. K dopisu je přiložen koncept pouze jedné tabulky s údaji o podnikovém ředitelství a seznam jmen rukou psaný. Tak si můžeme udělat představu o počtu zaměstnanců ke dni 31. prosinci 1970 (138 zaměstnanců), k 31. prosinci 1971 (150), k 30. červnu 1972 (158) a k 31. říjnu 1972 (159). Tabulka obsahovala údaje o vyloučených a vyškrtnutých členech, u nichž bylo toto rozhodnutí přijato k výše uvedeným datům a podle zastávané funkce. Takže ke dni 31. prosinci 1970 bylo šest pracovníků ze strany vyloučeno (v tomto počtu byl zahrnut podnikový ředitel a pět zaměstnanců na ostatních pozicích mimo náměstky, vedoucí útvarů a vedoucí oddělení) a 14 vyškrtnuto (z toho jeden náměstek, jeden vedoucí oddělení a 12 zastávající ostatní pozice). Následující údaje vyjadřují počty vyloučených a vyškrtnutých, kteří k uvedenému datu pracovali v podniku. To znamená, že zde mohli být uvedeni nově vyloučení či vyškrtnutí, avšak i ti, kteří obdrželi rozhodnutí již v předešlém období, ale nadále zůstali v zaměstnaneckém poměru. O rok později, ke dni 31. prosinci 1971, byli tedy uvedeni tři vyloučení (všichni na ostatních pozicích) a 15 vyškrtnutých (dva vedoucí oddělení a 13 ostatních), byť údaj o vyškrtnutých je přepisován a může jich být celkem 16. Ke dni 30. červnu a 31. říjnu 1972 jsou všechny údaje stejné: tři vyloučení (všichni na ostatních pozicích) a 16 vyškrtnutých (dva vedoucí oddělení a 14 ostatních). Tabulka neuvádí žádné nestraníky, kteří by museli po pohovorech opustit zaměstnání. Z tabulky lze dedukovat, že tři ze šesti vyloučených (podnikový ředitel a další dva zaměstnanci na blíže nespecifikované pozici) z podnikového ředitelství odešli, zbylí tři minimálně na konci října 1972 zde ještě pracovali. Přiložený jmenný seznam čísla konkretizuje. Vyloučení byli – dodržíme zde pořadí uvedené, byť patrně náhodně: Antonín Kopřiva, Vlastimil Pokorný, Ing. Milan Škúrek, Ing. Miroslav Arnošt, Libuše Arnoštová a podnikový ředitel Ing. Antonín Zendulka. Členství bylo zrušeno těmto pracovníkům: Ing. Jiří Děcký, Svatopluk Beran, Bohumil Kunc, Vlastislav Žáček, Vladislav Scholler, Ing. Jaroslav Zbožinec, Dr. František Kadlec, Ing. Jiří Macek, Ing. Stanislav Gawreckí, Ing. Leoš Hěl, Ing. Miroslav Kedroň, Marie Kludková, Ing. Helena Komárková, Bártková (není jisté, zda to byla Františka nebo Božena, nebo zda byly vyloučeny obě dvě).²⁵ Celá jména bylo možné doplnit díky již zmíněné příloze ke členské schůzi závodní organizace KSČ při podnikovém ředitelství ze dne 15. prosince 1969. Pro úplnost dodejme, že závodní organizace měla ke konci roku 1969 52 členů.²⁶

„Očista od pravcových živlů“ se nevyhnula ani podnikovému výboru ROH a závodnímu výboru ROH při podnikovém ředitelství, jak o tom průběžně informovaly zápisy ze schůzí závodního či podnikového výboru KSČ v první polovině roku 1970, vlastní písemnosti odborové organizace jsou na tyto informace skoupé. *Zpráva o pohovorech se členy ZV ROH při podnikovém ředitelství SL Krnov*, datovaná 15. května 1970, konstatovala, že nejprve hodnotitelská komise provedla dne 19. ledna pohovory se stranickou skupinou při ROH a následně pak stranická skupina sama dne 13. dubna projednala s ostatními členy závodního výboru ROH jejich stanoviska k politické a hospodářské situaci. V obou případech „*nebylo zásadních připomínek k jejich práci*“. K obměně vedení došlo již dříve, když v listopadu 1968 vystřídal Jiřího

25 ZA v Opavě, SmSL Krnov, XV., sign. XV/5 (XV/2), přehled o očistě z roku 1972, prozatímní karton XV-10.

26 ZA v Opavě, ZV KSČ při podnikovém ředitelství SmSL Krnov, nezpracováno, složka zápisy ze schůzí výboru z roku 1969.

Janáčka na postu předsedy závodního výboru ROH Jiří Děcký. Tato personální změna ovšem neznamenal okamžitý obrat v postojích, neboť hned na první řádné schůzi nového výboru dne 11. listopadu 1968 výbor projednával *Rezoluci na podporu polednové linie v ČSSR* s dovětkem, že tak učiní buď společně se závodní organizací KSČ, nebo pokud ona neprojeví zájem, tak samostatně. Změna názorů se prosadila až později. To dokládá například zápis ze schůze výboru ze dne 12. ledna 1970, obsahující mj. „*odvolání rezolucí z roku 1968, které spolu se ZO KSČ odeslal starý výbor ZV ROH, jehož předsedou byl s. ing. Janáček*“. Návrh na odvolání rezolucí měla připravit stranická skupina při závodním výboru ROH, jejíž ustavující schůze se konala 20. října 1969 a jejím vedoucím byl zvolen Ladislav Scholler,²⁷ a předložit ke schválení členské schůzi ROH. Větší personální změny nastaly v září 1970, neboť i v orgánech ROH musela být uplatněna zásada vedoucí úlohy strany. Členové dosavadního závodního výboru rezignovali a v novém byli zastoupeni členové KSČ tak, aby tito měli nadpoloviční většinu.²⁸

Další výměny nastaly pochopitelně ve vedoucích funkcích. K 1. únoru 1970 byl podnikovým ředitelem jmenován Arnošt Matýsek, do roku 1960 ředitel Krajské správy lesů Ostrava se sídlem ve Frýdku-Místku, v letech 1962–1970 ředitel Závodu lesotechnických meliorací ve Frýdku-Místku a již 30. dubna téhož roku obdržel státní vyznamenání Řád práce.²⁹ Antonín Zendulka, který zastával funkci podnikového ředitele od 1. října 1962, byl z funkce odvolán „na vlastní žádost“ a u podniku zůstal coby vedoucí dopravně-manipulačního střediska v Krnově.³⁰ Ani posty ředitelů závodů nezůstaly beze změn. K prvním výměnám došlo v roce 1969, kdy k 30. červnu odešel „z rodinných důvodů na vlastní žádost“ z funkce ředitele LZ Karlovice Ing. Miroslava Plchůt (stal se ředitelem LZ Lomnice u Tišnova) a na jeho místo nastoupil Ing. Miroslav Malý, do té doby hlavní inženýr LZ Bruntál.³¹ V roce 1970 došlo na devíti závodech k vystřídání ve funkci ředitele. Již zmíněného Ing. Evžena Kadláče vystřídal na postu ředitele LZ Javorník vedoucí plánovacího oddělení podnikového ředitelství Ing. Miloš Dvořák. Ing. Vlastimil Drápala odešel z funkce ředitele LZ Hradec k 1. dubnu 1970 a nahradil jej zdejší vedoucí polejí Jaromír Kalus. Ředitelem LZ Velké Karlovice se 1. května stal Jan Patkoš, který již měl zkušenosti s funkcí ředitele na LZ Ostravice, a nahradil Josefa Švendu. Pracovní poměr v podniku ukončil ředitel LZ Ostravice Ing. Zdeněk Domes a na jeho místo nastoupil 1. července dosavadní ředitel Stavebního závodu Frýdek-Místek Ing. Lubomír Říha. Ředitelem Závodu lesotechnických meliorací ve Frýdku-Místku byl jmenován dosavadní hlavní inženýr závodu Ing. Miroslav Jón. Ing. Vojtěch Bureš byl ve funkci ředitele LZ Vsetín nahrazen Ing. Lubomírem Pastuchou, bývalým vedoucím polejí u LZ Jablunkov a poté zaměstnancem OV KSČ ve Frýdku-Místku. Poslední obměny nastaly ke dni 1. říjnu. Tehdy se předseda podnikového

výboru KSČ Státních lesů Krnov Ferdinand Müller stal ředitelem LZ Krnov, do té doby jim byl Ing. Jiří Vacek. Funkci ředitele LZ Janovice převzal po Ing. Š. Müllerovi Ing. Vladimír Pavlíček, od roku 1961 hlavní inženýr v LZ Vítkov. A do třetice hlavní inženýr Závodu lesotechnických meliorací Frýdek-Místek Ing. Břetislav Tureček přešel na funkci ředitele Stavebního závodu Frýdek-Místek, jež se uvolnila odchodem Ing. L. Říhy. Na podnikovém ředitelství došlo také ke změnám, když od 5. května vystřídal Ing. Macka ve funkci hlavního inženýra Ing. Jan Baránek. Tyto personální změny schvaloval podnikový výbor KSČ,³² zaměstnanci se o změnách dozvídali i z podnikového tisku.³³ Jestliže na počátku roku byly zprávy stručné, tak ve druhé polovině již články podrobně líčí profesní i politickou kariéru nově nastupujícího ředitele a doslova nepostradatelnou je obligátní formulace, že v letech 1968–1969 stál na marxisticko-leninských pozicích, vstup vojsk v srpnu 1968 chápal jako internacionální pomoc socialistických států apod. Vyznamenáním *Výnikající pracovník podniku* byli oceněni ředitelé LZ závodu Frenštát František Ondryáš a LZ Vítkov Ing. Bořivoj Jarný a to na slavnostním shromáždění u příležitosti 25. výročí osvobození naší země Sovětskou armádou, konané dne 8. května v Krnově.³⁴

Po srpnové okupaci se do popředí dostal i problém emigrace, jenž se pochopitelně týkal i Státních lesů v Krnově, jak vyplývá ze zápisu z porady podnikového ředitele s řediteli závodů dne 8. srpna 1969. Na jednání předseda podnikového výboru ROH Jiří Hamrský informoval, že je třeba ve vzrušené atmosféře prvního výročí okupace „*na rekreaci do Jugoslávie a Bulharska vybrat lidi, o které se lze opřít, a prohovorit s nimi, aby se nezneužilo pobytu v zahraničí k provokacím*“.³⁵ Pokud se zaměstnanec nevrátil ze zahraničí, závody tuto skutečnost hlásily podnikovému ředitelství a odtud zpráva putovala na Oborové ředitelství státních lesů v Praze. Pramenně lze doložit jen jeden případ – ze srpna 1969 u LZ Bílovec a šlo o vedoucího polejí v Bílově Ludvíka Temela – ale muselo jich být více, neboť v dopise oborového ředitelství ze dne 29. ledna 1970 se uvádí množné číslo: „*Z Vašeho předloženého seznamu pracovníků státních lesů, kteří nezákonně opustili území ČSSR...*“ . Tímto dopisem nadřízený orgán sdělil podniku způsob, jak s těmito pracovníky rozvázat pracovní poměr.³⁶ Tento postup pak byl včleněn do pokynu podnikového ředitele č. 100/1970.³⁷

Co se týče ekonomických aspektů počátku normalizace, na přelomu šedesátých a sedmdesátých let podnik pokračoval v hospodaření podle zásad nové soustavy řízení v lesním hospodářství. Po dvou letech od jejich zavedení provedlo ministerstvo vyhodnocení, jež ukázalo řadu nedostatků, například v plánování (ze zavedeného střednědobého plánování návrat k ročnímu), v ekonomice (ve výši odvodů z hrubého důchodu, ze základních prostředků, doplňkového od-

27 Neplést s vyloučeným členem strany Vladislavem Schollerem.

28 ZA v Opavě, ZV ROH při podnikové ředitelství SmSL Krnov, nezpracováno, zápis ze schůze výboru dne 11. 11. 1968, zápis z ustavující schůze stranické skupiny 20. 10. 1969, zápis ze schůze výboru dne 12. 1. 1970, zpráva o pohovorech se členy ZV ROH ze dne 15. 5. 1970, dva zápisy ze schůze výboru dne 21. 9. 1970. (šifra) -jm-, *Hodnotí svou odborovou práci*, Severomoravské lesy, prosinec 1969, s. 1.

29 Jmenovací dekret viz ZA v Opavě, SmSL Krnov, I., sign. I/12 (I/15), korespondence podnikového ředitele 1969–1970, prozatímní karton I-81. (šifra) -I, Řád práce soudruhu Matýskovi, Severomoravské lesy, 20. května 1970, s. 1.

30 ZA v Opavě, ZV KSČ při podnikovém ředitelství SmSL Krnov, nezpracováno, složka zápisy ze schůzí výboru z roku 1970 (konkrétně ze dne 13. 1. 1970); Redakční rada, *Změna ve funkci podnikového ředitele*, Severomoravské lesy, únor 1970, s. 1.

31 Oznámení podnikového ředitele o změně obsazení funkce ředitele LZ Karlovice generálnímu řediteli Oborového ředitelství Státních lesů v Praze (červenec 1969) a hodnocení podnikovým ředitelem (srpen 1969) viz ZA v Opavě, SmSL Krnov, I., sign. I/12 (I/15), korespondence podnikového ředitele 1969–1970, prozatímní karton I-81.

32 Například zápis ze schůze ze dne 23. března 1970 viz ZA v Opavě, PV KSČ SmSL Krnov, nezpracováno, složka zápisy ze schůzí výboru z roku 1970.

33 (šifra) -I-, *Změna na LZ Karlovice*, Severomoravské lesy, červenec 1969, s. 2; (šifra) -m-, *Změny ředitelů závodů*, Severomoravské lesy, duben 1970, s. 4; (šifra) -K-, *Změny na vedoucích místech*, Severomoravské lesy, 20. května 1970, s. 1; (šifra) -I-, *Nový ředitel LZ Ostravice*, Severomoravské lesy, červenec 1970, s. 1; [anonym], *Noví ředitelé závodů*, Severomoravské lesy, září 1970, s. 1; (šifra) -K-, *Noví ředitelé závodů*, Severomoravské lesy, říjen 1970, s. 1; (šifra) -K-, *Nový ředitel*, Severomoravské lesy, listopad 1970, s. 1.

34 PR SL, *Vyznamenání nejlepším*, Severomoravské lesy, 20. května 1970, s. 1.

35 ZA v Opavě, SmSL Krnov, I. (vedení podniku), sign. I/7 (I/9), porady podnikového ředitele s řediteli závodů z let 1960–1975, prozatímní karton I-64.

36 ZA v Opavě, SmSL Krnov, I., sign. I/12 (I/15), korespondence podnikového ředitele 1969–1970, prozatímní karton I-81.

37 Pokyn č. 100 publikován v Pokynech závodům lesním, stavebním a závodu LTM, ročník 1970, částka 11, 6. února 1970; ZA v Opavě, SmSL Krnov, I., sign. I/5 (I/6), podnikové pokyny z let 1970, prozatímní karton I-35.

vodu, odvodů do kalamitního fondu), v reprodukci základních fondů (chybějící prostředky na financování investic), cenové politice (špatná úprava původní pevné ceny surového dříví, až dodatečné zavedení kategorizace cen dle jednotlivých sortimentů surového dříví) či ve mzdové politice a nedostatečné osobní hmotné zainteresovanosti (nedostatečné odměňování namáhavé fyzické práce či činnosti, které přímo nevytvářejí finanční zdroje). Výsledkem byl návrh na úpravu zásad nové soustavy řízení, zavedený k 1. lednu 1970.³⁸ Ministerstvo v tomto jistě vycházelo z informací podaných podniky státních lesů. K takovému účelu vypracovalo vedení podniku materiál *Problémy lesního hospodářství a úrovně stranické práce* (31. října 1969). V něm se po stručném úvodu, jenž doznal, že se nová soustava řízení neosvědčila, hodnotil jednotlivé činnosti v uplynulých deseti letech existence podniku a následně se pokoušel o výhled činnosti do roku 1980, jenž vycházel z *Technicko-ekonomické koncepce rozvoje na léta 1970–1980*, vypracované podnikem v roce 1968. Navrhuje řešení konkrétních problémů a zaměřuje se především na úspory pracovních sil díky zavádění nových strojů a technologií v pěstební a těžební činnosti, které ale budou využity při nárůstu úkolů (objemů) výroby. Vše je doplněno řadou tabulek s údaji umožňující srovnání s předešlými desetiletími. Zaujme například informace, že až v roce 1969 bylo ve větší míře zavedeno odvětvování motorovou pilou, které nahradilo pracné ruční opracování kmenů.³⁹ Spolu s tímto textem by bylo možné připomenout řadu dalších dokumentů, v nichž se popisovala a hodnotila ekonomická situace, které se díky zveřejnění v podnikovém časopise rozšířily mezi širší okruh čtenářů.⁴⁰

Bylo běžné svádět problémy hospodaření podniku na politické události roku 1968. Kupříkladu když v červenci 1970 podnikový časopis napsal, že „*dopad těchto let v hospodářské sféře se ještě dnes projevuje, hlavně ve fluktuaci pracovních sil, v nedostatku potřebných náhradních dílů, v opožděné dodávce strojních investic a v nepravdělné přístavbě vagonů*“,⁴¹ ačkoliv byly vyjmenovány problémy, s nimiž se podnik potýkal – tu více, tu méně – po celou dobu své existence. Řešení se nabízelo ve vzájemné výpomoci mezi závody, což předjímalo organizační změny. Ke dni 31. prosince 1970 bylo zrušeno Oborové ředitelství státních lesů v Praze a nadřízeným orgánem státních lesů se tak stalo přímo ministerstvo lesního a vodního hospodářství, které se mezi tím v souvislosti se zavedením federativního uspořádání státu změnilo na národní a jeho dlouholetým ministrem se stal lesní odborník Ing. Ladislav Hruzík (1922–1982), mj. první ředitel podniku Státní lesy v Krnově.⁴²

Nástup normalizace se projevil v uzavírání tzv. socialistických závazků v jednotlivých závodech či na podnikovém ředitelství. Ty sice nebyly ničím novým, změna ale nastala v jejich ideovém zaměření: jejich proklamovaným cílem bylo vést ke konsolidaci politické a hospodářské situace. V roce 1970 byly spojeny s připomínkou 25. výročí osvobození Československa Sovětskou armádou – v podnikovém časopise byly v té době zveřejněny výzvy LZ Ostravice

a LZ Ruda nad Moravou vybízející k závazkům⁴³ – v roce následujícím s oslavami 50. výročí založení KSČ. Usnesení z podnikových konferencí ROH či celopodnikových aktivů i články v podnikovém časopise obsahovaly povinné pasáže „*o plné podpoře politiky KSČ a jejímu úsilí o nápravu chyb způsobených protisocialistickými, oportunistickými a protisovětskými silami*“.⁴⁴ Především u závodních organizací KSČ, které na sebe v roce 1968 či následujícím upozornily sepsáním a rozšiřováním různých usnesení či rezolucí, konvenujících reformním snahám, bylo nezbytné ujistovat o probíhajícím procesu normalizace, jak dokládá několik příkladů. Normalizace v LZ Javorník, ležícího v Rychlebských horách, ve výběžku republiky při hranici s Polskem, proběhla následovně: na členské schůzi KSČ dne 18. prosince 1968 bylo přijato usnesení, následně rozeslané většině závodů, inspirované o den starším usnesením z celozávodní schůze KSČ závodu Vápenná národního podniku Rudné doly Jeseník. V dokumentu bylo řečeno, že vina za vzniklou situaci spočívá v kádrové politice, prováděné již před rokem 1968, kdy politicky i hospodářsky významná místa v závodě ovládli jedinci, kteří o všem nemezeně rozhodovali bez možnosti diskuze a dokonce se na úkor závodu i hmotně obohacovali. Proto nové vedení OV KSČ v Šumperku utvořilo komisi pro vyhodnocení činnosti této stranické organizace, načež byli zbaveni funkcí předseda a dva členové výboru a současně bylo navrženo vyslovit politickou nedůvěru řediteli závodu Evženovi Kadláčovi, odvolat jej z funkce (což nakonec bylo realizováno) a vyloučit ze strany (zda se tak stalo, nebylo zjištěno). Dalším trestem pro tuto organizaci bylo odebrání práva samostatné výměny členských legitimací, takže pohovory prováděla přímo okresní komise jmenovaná OV KSČ v Šumperku.⁴⁵ Jako další příklad procesu normalizace probíhajícího v podniku Státní lesy uveďme situaci závodní organizace KSČ v LZ Janovice. Ta na plenární schůzi v říjnu 1969 přehodnotila své rezoluce z roku 1968 a ty, jež vyhodnotila jako nesprávné, jednomyslně odvolala. Také zde ale závodní výbor opustilo několik členů téměř okamžitě a v dubnu 1970 i jeho předseda. Odchod řadových členů pak následoval během pohovorů k výměně členských legitimací. Celkem odešlo 39,78 % členů, z toho třetina byla vyloučena, včetně ředitele závodu Štěpána Müllera, a dvě třetiny vyškrtuty.⁴⁶

Vraťme se k srpnovým událostem, respektive k jejich výročí. O průběhu prvního výročí srpnových událostí v Československu a o bezpečnostních opatřeních vlády, předsednictva Ústředního výboru KSČ, velení Československé armády i velení Střední skupiny sovětských vojsk a státních orgánů, jak těmto protestům zabránit či je potlačit, existuje bohatá literatura.⁴⁷ Připomíná se, že mezi lidmi se šířily letáky vyzývající k protestním akcím a od pondělí 18. srpna docházelo k demonstracím, které vyvrcholily v den výročí. Stávky v podnicích se konaly až 21. srpna, ale ty se týkaly především větších závodů a omezily se na posunutí začátku pracovní doby o jednu či více hodin, přerušování práce v poledne na 5 až 10 minut či odchodu ze závodů na demonstrace v centrech měst, především v Praze. Jak ale 21. srpen 1969 proběhl v podniku

38 Zpráva o vyhodnocení experimentálního ověřování a návrh na úpravu zásad nové soustavy řízení v lesním hospodářství (Ministerstvo lesního a vodního hospodářství ČSR, odbor ekonomiky, čj. 20255/69/OE, materiál pro vedení ministerstva) viz ZA v Opavě, SmSL Krnov, I., sign. I/4 (I/5), příkazy nadřízených orgánů 1966–1970, prozatímní karton I-5.

39 ZA v Opavě, ZV KSČ při podnikovém ředitelství SmSL Krnov, nezpracováno, složka korespondence z roku 1969.

40 Namátkou vybírám články: J. MACEK, *Problematika objektivizace výboru podmínek v lesním hospodářství*, Severomoravské lesy, 23. května 1969, s. 2; Jiří VACEK, *Jaké ekonomické nástroje řízení?*, Severomoravské lesy, 23. května 1969, s. 3; M. ŠÍMÍK, *K článku soudruha Ing. Vacka*, Severomoravské lesy, 23. května 1969, s. 3.

41 (šifra) (b), *Hlavní cíl: Vyrovnání mank*, Severomoravské lesy, červenec 1970, s. 1.

42 (šifra) -I, *Vítáme našeho nového ministra*, Severomoravské lesy, leden 1969, s. 1.

43 (šifra) -P-, *Výzva závodům na počest 25. výročí osvobození*, Severomoravské lesy, březen 1970, s. 1; *Výzva LZ Ostravice, Závazek lesního závodu Ruda*, tamtéž, s. 2; (šifra) -I, *Na počest 25. výročí osvobození*, Severomoravské lesy, 1. května 1970, s. 1.

44 *Usnesení podnikové konference ROH Státních lesů v Krnově konané dne 23. 5. 1970*, Severomoravské lesy, červen 1970, s. 4.

45 Výbor ZO KSČ lesního závodu Javorník, *Počátky politické konsolidace na LZ Javorník*, Severomoravské lesy, srpen 1970, s. 2–3. Usnesení z celozávodní schůze KSČ n.p. Rudné doly Jeseník, závodu Vápenná ze dne 2. 12. 1968 viz ZA v Opavě, ZV KSČ při podnikovém ředitelství, nezpracováno, složka korespondence z roku 1968.

46 Výbor ZO KSČ Janovice, *Konsolidace na LZ Janovice*, Severomoravské lesy, říjen 1970, s. 1–2.

47 J. MADRY, *Sovětská okupace*, s. 96–115.

Státní lesy v Krnově? Již bylo řečeno, že 8. srpna 1969 se na podnikovém ředitelství v Krnově uskutečnila porada ředitelů jednotlivých závodů a vedení podniku v čele s podnikovým ředitelem Antonínem Zendulkou, mající na programu *Zabezpečení klidného průběhu života v měsíci srpnu*. Tento materiál vycházel z usnesení předsednictva ÚV KSČ. Cílem bylo zajistit klid a pořádek během prvního výročí srpnových událostí, zejména zabránit konání jakýchkoliv demonstrací, šíření nelegálních tiskovin a zamezit zahraničním redaktorům a zpravodajům vstup do závodů.⁴⁸ O provedených opatřeních pak jednotlivé závody informovaly podnikového ředitele písemně v následujících dnech.⁴⁹ Většinou se držely patnácti bodů opatření uvedených v zápise z porady, opět je vyjmenovaly, případně upřesnily podle jejich konkrétní situace. Byla mezi nimi například zvýšení ostrahy objektů závodů, kontrola protipožárních opatření, kontrola dodržování předpisů pro výdej a uskladnění výbušnin (trhavin), kontrola provozu a uzamčení rozmnožovacích přístrojů a blan (cyklostylů a snímacích papírů), uložení psacích strojů po pracovní době v uzamčené místnosti, zamezení používání telefonů pro soukromé účely, vydání zákazu výjezdu nákladních vozidel mimo pracovní dobu, zamezení zneužití poplašných zařízení a sirén a podobně. V měsíci srpnu neměly být svolávány členské schůze závodních stranických a odborových organizací. Styk se zahraničními hosty – především se jednalo o lovce a obchodníky – měl být uskutečňován „*obezřetně a vstup na závod byl jen se souhlasem ředitele závodu*“, jak se dočítáme v relaci LZ v Zábřehu na Moravě z 12. srpna 1969. LZ Šternberk informoval dopisem z 12. srpna 1969, že zajistil na dny 19. až 22. srpna na všech polích a ústředí závodu nepřetržitou čtyřadvacetihodinovou pohotovostní službu, která by informovala vedení závodu, dále na dopravním středisku, v expedičních skladech a na pile celonoční požární hlídka a 21. srpen ustavil výjezdy motorizované spojky z ústředí podniku za účelem kontroly stavu na území celého závodu. Ředitelé závodů projednávali tato opatření se svými podřízenými – vedoucími polí a středisek a pracovníky ústředí závodu – na poradách a ředitel LZ Javorník spolu se závodním výborem KSČ a předsedou závodního výboru ROH dokonce takovéto organizační zajištění o zabezpečení klidu a pořádku v srpnových dnech pro svá polí a střediska vyhotovil písemně. V posledním bodě tohoto dokumentu vedení LZ Javorník přebírá formulaci z výše zmíněného zápisu z porady ředitelů závodů a podnikového ředitele ze dne 8. srpna 1969 a uvádí, že je třeba „... *všechna opatření realizovat citlivě tak, aby nebyla chápána jako návrat k minulosti, ale jako opatření proti narušování konsolidačního procesu.*“ V závěru odpovědi LZ Bruntál z 15. srpna 1969 se dozvídáme také informace o škodách způsobených pobytem sovětských vojsk. Vedení závodu ujišťovalo, že opatření k zajištění klidu sice budou dostačující, avšak přiznalo, že „*situace je u nás poněkud ztížena v oblasti polí Slunečná, Nové Valteřice a Moravský Beroun, kde v poslední době jsou v lesích rozmístěny jednotky Sovětské armády, činí škody na cestách a kulturách, Dne 12. 8. 1969 po jejich odchodu byl zjištěn požár a vyhořely asi jen dva ary kultury díky tomu, že personál požár lokalizoval*“. Ředitelé závodů museli být ve dnech od 15. do 22. srpna na pracovišti, výjimka byla povolena pouze v případě jejich dovolené v zahraničí. Vedoucí polí byli z případné dovolené odvoláni, aby mohli informovat ředitele závodu o průběhu každého dne v obvodu svého polí. Každý závod musel nahlásit i jméno osoby určené poskytovat zprávy podnikovému ředitelství, včetně telefonního čísla, na němž by byla mimo pracovní dobu k zastížení. Na pod-

48 ZA v Opavě, SmSL Krnov, I., sign. I/7 (I/9), porady podnikového ředitele s řediteli závodů, 1960-1975, prozatímní karton I-64.

49 ZA v Opavě, SmSL Krnov, I., sign. I/12 (I/15), korespondence podnikového ředitele 1960-1969, prozatímní karton I-80.

nikovém ředitelství si pak poznamenali, v kolik hodin a s kým byli v telefonním kontaktu.⁵⁰ Podnikové ředitelství následně podávalo zprávy nadřízeným složkám, například 20. srpna byl v půl osmé večer informován ing. Chlumský z Oborového ředitelství státních lesů v Praze, že *vše je v pořádku*, poté hovořili s generálním ředitelem Bohuslavem Pospíšilem o LZ Město Albrechtice – avšak v jaké souvislosti, to bohužel dnes již nevíme.

Na výročí 21. srpna samozřejmě reagovaly také stranické organizace. Členové podnikového výboru KSČ již na své schůzi, konané v Ostravě dne 10. července 1969, přijali usnesení, jehož třetí bod upozorňuje na připravované protestní akce k prvnímu výročí okupace, načež se vyzývají „*všichni komunisté a ZO KSČ, aby ve spolupráci s hospodářským vedením provedli taková opatření, aby na všech pracovištích byl zachován klid a pořádek*“.⁵¹ „*Zajištěním klidného průběhu srpnových dnů*“ se zabývali i na výborové schůzi ZO KSČ při podnikovém ředitelství, konané dne 18. srpna 1969. Na následující schůzi 27. srpna 1969 se k těmto událostem již nevraceli, avšak v zápisu ze schůze konané 15. září je uvedeno, že proběhlo jednání s pracovníkem podnikového ředitelství Kopřivou. Ten musel vysvětlit, proč přišel právě 21. srpna 1969 do zaměstnání ve smutečním oblečení. Kopřiva to zdůvodnil úmrtím v rodině s prohlášením, že si neuvědomil, „*že by černé oblečení mělo mít demonstrativní charakter*“. Poté, co byl na tuto skutečnost upozorněn podnikovým ředitelem, ihned šel domů se převléknout.⁵²

Přes všechna vynaložená opatření došlo k incidentu na Stavebním závodě Frýdek-Místek, o němž jsme informováni z písemné zprávy ředitele závodu Ing. Lubomíra Říhy ze dne 25. srpna 1969, zaslané podnikovému ředitelství.⁵³ Jeho zpráva byla natolik podrobná, že její opis přikládal podnikový ředitel Zendulka ke svým dopisům ze dne 27. srpna, ve kterých informoval nadřízené, stranické a odborové orgány o této ojedinělé události, ač se ve skutečnosti nestalo nic mimořádného. Inženýr Říha uvedl, že 21. srpna 1969 v půl třetí odpoledne byla při cestě ze zaměstnání na nádraží zadržena příslušníky veřejné bezpečnosti skupina dvanácti zaměstnanců, která byla převezena k výslechu. Deset osob ve věku do dvaceti let bylo popuštěno již v odpoledních hodinách, zbývající dva pracovníci – kovář Jaroslav Hružek z dílen mechanizačního střediska a elektroinstalatér Alois Rusek ze střediska přidružené stavební výroby – byli obviněni z podněcování k neklidu a propuštění téhož dne v noci. Hodnocení jejich práce inženýrem Říhou bylo ovšem velmi kladné, Hružek dokonce vykonával funkci předsedy závodního výboru ROH – ta mu byla okamžitě odejmuta. V závěrečné situační zprávě ze dne 29. srpna, vypracované pro generálního ředitele Pospíšila, podnikový ředitel vyhodnotil situaci v celém podniku Státní lesy tak, že „*byl zachován klid a pořádek a všude se normálně pracovalo*“ a onen jediný incident z Frýdku-Místku byl posuzován jako mimopracovní byt' za účasti pracovníků závodu. Ovšem opět je v dokumentu zmínka o LZ Město Albrechtice, jež podnikový ředitel s předsedou podnikového výboru KSČ navštívili, bohužel z jakého důvodu, to nevíme.⁵⁴

Na 29. srpen 1969 byla do Kulturního domu ve Frenštátě pod Radhoštěm svolána ekonomická konference podniku za účasti ředitelů závodů a zástupců stranických a odborových orgánů

50 Dochovaly se soupisy ze dnů 20. a 22. srpna.

51 ZA v Opavě, PV KSČ SmSL Krnov, nezpracováno, složka schůze výboru z roku 1969.

52 ZA v Opavě, ZV KSČ při podnikovém ředitelství SmSL Krnov, nezpracováno, složka schůze závodního výboru z roku 1969.

53 ZA v Opavě, SmSL Krnov, I., sign. I/12 (I/15), korespondence podnikového ředitele 1960-1969, prozatímní karton I-80. Ve fondu SZ Frýdek-Místek však nebyly písemnosti k incidentu během prvního výročí srpnových událostí nalezeny.

54 ZA v Opavě, SmSL Krnov, I., sign. I/4 (I/5), příkazy nadřízených orgánů 1966-1970, prozatímní karton I-5.

a organizací podniku a závodů. Podnikový ředitel přednesl text o zabezpečení politicko-hospodářské směrnice plánu na rok 1969, v jehož úvodu vyzval ke konsolidaci situace a souhlasil s nejbližším programem komunistické strany na „konečnou likvidaci krizových jevů“. Zhodnotil předcházející dny a konstatoval, že „právě nedávné srpnové dny prokázaly opět kázeň a uvědomělost převážné většiny pracovníků našeho podniku. Prokázaly, že naši lidé nemají zájem na zmatcích, ale že chtějí žít v klidu a mít rozumné a reálné perspektivy“. Ve většině hodin a půl trvajícím referátu se ovšem věnoval neuspokojivé ekonomické situaci podniku s uvedením konkrétních údajů a návrhy na jejich řešení. Referát o politické situaci měl zástupce KV KSČ v Ostravě ing. Baránek. Z jednání vzešlo usnesení, týkající se výhradně ekonomických otázek; politický aspekt sledoval pouze telegram odeslaný ÚV KSČ, v němž se mimo jiné psalo, že se „nezotožňujeme s výstředky protisocialistických sil, které ještě v nedávné době se projeví a zásadně je odsuzujeme“.⁵⁵

Dne 30. září 1969 se konala členská schůze závodní organizace KSČ podnikového ředitelství za účasti devětatřiceti členů a zástupce KV KSČ v Ostravě Ing. Baránka. Zápis pořizený ze schůze je sice heslovitý, nicméně jednání muselo být vzrušené, když se jeden z účastníků vyjádřil, že „nikdy nebudu souhlasit se vstupem sovětských vojsk. Mezi lidmi je špatný vztah k SSSR. Byl to pro mě šok – 21. srpen 1968“ (Žáček, patrně Vlastislav). Závěrečné usnesení z členské schůze samozřejmě sledovalo stranickou linii, danou jednáním zářijového pléna ÚV KSČ, a potvrdilo pokračování hodnocení členů.⁵⁶ O rok později bylo nápadné, že v souvislosti s druhým výročím 21. srpna podnikový časopis otiskl článek ubezpečující o přátelství a spojenectví se Sovětským svazem a ostatními socialistickými zeměmi jako základny pro další budování socialismu.⁵⁷ V dalších letech se sice určité reakce na 21. srpen očekávaly, zvláště pokud v tom roce bylo připomínáno kulaté nebo půlkulaté výročí (1973, 1978, 1983 a 1988), jak dokládá tajný pokyn ministerstva lesního a vodního hospodářství ze dne 15. srpna 1973, adresovaný všem podřízeným podnikům a stranickým organizacím, týkající se zajištění veřejného pořádku ve dnech páteho výročí vstupu vojsk Varšavské smlouvy. Kontrolu dění na závodech opět vykonávaly čtyřadvacetihodinové služby z řad zaměstnanců, kteří měli informovat o nějaké nestandardní situaci, například o stávece či jiném narušení výroby, o provozních poruchách, požárech apod. Ministerstvo nabádalo ke zvýšené ostraze objektů, varovalo před rizikem lesních požárů a vyzývalo, aby ve spolupráci s příslušníky veřejné bezpečnosti v tom kterém místě byl sledován prostor polesí. Pozornost se měla soustředit na místa, kde byly umístěny symboly vyjadřující vztah a přátelství k Sovětskému svazu nebo kde v minulosti již došlo k nějakým demonstracím.⁵⁸

K desátému výročí srpnových událostí (1978) se dochoval nedatovaný pokyn Okresního výboru Svazu československo-sovětského přátelství v Bruntále, zasláný závodní organizaci tohoto

svazu při podnikovém ředitelství Severomoravských státních lesů v Krnově.⁵⁹ Píše se v něm toto: „Vážený soudruhu předsedo, z rozhodnutí našich vyšších svazových orgánů je třeba okamžitě zabezpečit: 1. v souvislosti s 21. srpnem: A) nepořádat ve dnech 18.–23. srpna žádnou akci (schůzi, shromáždění atd.). Akce, které byly naplánovány v těchto dnech, přesunout na jiný termín. B) neorganizovat oficiální návštěvy zástupců odboček v sovětských posádkách s poděkováním (21. srpen je naše ostuda). C) v těchto dnech se doporučuje nenavštěvovat restaurace, aby se předešlo možným útokům a urážkám našich funkcionářů. Každý takový případ (anonymní výhrušné dopisy, telefonáty atd.) je nutno hlásit příslušným orgánům SNB. Upozorňujeme také na možnost nepřátelské činnosti zahraničních turistů (rozdávání tiskovin, letáků, triček s černou přeškrtnutou desítkou apod.). Tuto část informace (bod č. 1) berte jako důvěrnou, je určena pouze pro Vás.“ Postupem času se ale obavy z možnosti demonstrací či jiných nesouhlasných projevů na veřejnosti rozplývaly, a tak když na středu 21. srpna 1985 svolal podnikový výbor ROH a vedení podniku celopodnikovou konferenci ROH, tj. členskou schůzi všech závodních organizací jednotlivých závodů a podnikového ředitelství, pro kterou byl zapůjčeny prostory Domě kultury ROH Třineckých železáren VŘSR v Třinci a na jejímž programu bylo projednávání plnění úkolů, vyplývajících z plánu podniku, celopodnikové kolektivní smlouvy a celopodnikového socialistického závazku, na 21. srpen před dvaceti lety se už ani nevzpomnělo.⁶⁰

Sledovali jsme problematiku podniku Státní lesy v Krnově v letech 1967–1970, a to pouze na základě písemností vzešlých z činnosti podniku a jednotlivých závodů a jejich stranických a odborových organizací. Bohužel postrádáme kroniky a zejména vzpomínky pamětníků a očítých svědků událostí, které by jistě strohému popisu situace daly osobní zbarvení. Státní lesy v Krnově berme jako příklad hospodářské organizace, která sice leží na periférii jak z pohledu území státu, tak hospodářských odvětví, ale dobře ukazuje na silné reformní tendence, které se neomezovaly jen na centra, ale opravdu postupovaly celou československou společností. Je pochopitelné, že tyto tendence byly podněcovány především shora - mimo jiné se na nich podílel i jeden z exponentů Pražského jara, tehdy resortní ministr Josef Smrkovský, který ve druhé polovině 60. let podněcoval k větší aktivitě a otevřenosti pracovníků, k výměně názorů a poznatků z praxe a k osobní iniciativě v předkládání návrhů na změny. V posrpnovém období s nástupem normalizace na podniku i jeho závodech, stejně jako na stranické a odborové organizaci vidíme, jak se měnil politický kurs, včetně neblahých jevů, jakými byly tzv. prověrky, organizované se snahou očistit stranu od tzv. pravíčovými elementů. Prohlášení podnikových a závodních stranických orgánů jsou v tomto směru velmi výmluvná. Také zde byli z vedoucích funkcí odstraněni reformní komunisté, což se citelně dotklo fungování podniku a zásadně ovlivnilo jeho další vývoj na mnoho let dopředu. Státní lesy v Krnově tedy i v tomto případě poskytují případ podniku na periférii státu, jež byl vystaven všem důsledkům posrpnové změny politiky komunistické strany, tedy důsledků, které historikové obvykle sledují na hospodářských organizacích v politických (Praha) a průmyslových centrech (Ostravsko). A je pochopitelné, že i tady, stranou hlavního dění, Srpen 1968 a celý posrpnový vývoj ovlivnily profesní a osobní život všech aktérů.

59 ZA v Opavě, ZO SČSP při podnikovém ředitelství SmSL Krnov, nezpracováno, složka korespondence 1974–1989. Dopis je datován dle tužkou učiněného přípisu „III. odesl. 5. 9. 1978“. Patrně, že v bodě č. 3 požadovaný tiskopis o činnosti závodní organizace odeslali tohoto dne.

60 ZA v Opavě, PV ROH při podnikovém ředitelství SmSL Krnov, nezpracováno, složka celopodnikové konference ROH.

55 (šifra) –Ko, *Ekonomická konference ve Frenštátě*, Severomoravské lesy, srpen 1969, s. 1; *Usnesení z ekonomické konference podniku Státní lesy v Krnově konané dne 29. srpna 1969 ve Frenštátě pod Radhoštěm*, Severomoravské lesy, září 1969, s. 2; (šifra) –I–, *Za mobilizaci všech sil a prostředků*, Severomoravské lesy, září 1969, s. 1; *Telegram Ústřednímu výboru Komunistické strany Československa*, Severomoravské lesy, září 1969, s. 1; Dokumenty o přípravě konference a texty referátů a usnesení viz ZA v Opavě, ZV KSČ při podnikovém ředitelství SmSL Krnov, nezpracováno, složka korespondence z roku 1969; ZA v Opavě, SmSL Krnov, I., sign. I/12 (I/15), korespondence podnikového ředitele 1960–1969, prozatímní karton I-80.

56 ZA v Opavě, ZV KSČ při podnikovém ředitelství SmSL Krnov, nezpracováno, složka členské schůze z roku 1969.

57 (šifra) -ba, *21. srpen –prověrka vztahu k Sovětskému svazu*, Severomoravské lesy, srpen 1970, s. 1.

58 ZA v Opavě, SmSL Krnov, I., sign. I/4 (I/5), příkazy nadřízených orgánů 1973, prozatímní karton I-7.

Summary

People and Politics: August 1968 and the consequences of the post-August development in the company Státní lesy (state forests) in Krnov (North-Moravian state forests)

The second part of the study follows the issue of the company Státní lesy (state forests) in Krnov from 1969 on the basis of documents arising from the activities of the state company and its individual plants. It follows the first part of the study at a time when the so-called normalization process began by means of a meeting of the Central Committee of the Communist Party in November 1968, which meant a return to Soviet-type directive governance, and so-called purges began to clear the party from so-called right-wing elements. The Reform Communists were removed from leadership positions, which also affected the company Státní lesy. The study details the documents adopted by the plant and company bodies of the Communist Party to comply with the decisions of the Central Committee of the Communist Party and the ongoing normalization process. Statistical data on the purges performed as well as specific names of workers affected by the normalization process are stated. The text also draws attention to the organizational changes in the management of the company and in its relationship with the Ministry of Forestry and Water Management, which was established at the national level in 1969. It recapitulates the measures taken by the party bodies and the ministry to suppress all manifestations related to the reference of August 21, 1969, and partly also in 1970, 1973, and 1978.